

«دعوا نکنیم» ترجمان «گفتوگوی تمدن‌ها» است

علی شکوری‌راد در گفتوگو با «اعتماد» به قیاس گفتمان خاتمی و پزشکیان در سازمان ملل می‌پردازد

مهدی بیک اوغلی

هر اندازه که گفتمان سید محمد خاتمی بهره‌مند از اصول آکادمیک، ثقیل و تو در تو بود و توجه استادان دانشگاه و آکادمیسین‌ها را به خود جلب می‌کرد، گفتمان پزشکیان ساده، صمیمی و همه فهم است. خاتمی در شرایطی که هانتینگتون تئوری برخورد تمدن‌ها را در سال 93 میلادی مطرح کرده بود، چارچوب نظری گفتوگوی تمدن‌ها را در سال 98 میلادی در سازمان ملل ارائه کرد. گفتمان مسعود پزشکیان که می‌توان آن را ذیل عنوان کلی «دعوا نکنیم» چارچوب‌بندی کرد، هرچند در ظاهر پیچیدگی و ساختارمند بودن بحث «گفتوگوی تمدن‌ها»ی خاتمی را ندارد اما از منظر خاصی ترجمان همان ایده است. در واقع به نظر می‌رسد با گذشت بیش از 2 دهه از طرح بحث گفتوگوی تمدن‌ها یکی از وزرای خاتمی، ترجمه‌ای همه فهم‌تر و صمیمی‌تر از همان مفهوم را ارائه کرده است. دوری از تنش، دعوا و درگیری تلاش برای توسعه و صلح و بهبود روابط، واقعیتی است که امروز منطقه و جهان بیشتر از هر زمان دیگری به آن نیاز دارد.

ساعاتی قبل از انجام سخنرانی پزشکیان در مجمع عمومی علی شکوری‌راد، فعال سیاسی اصلاح طلب در گفتوگو با «اعتماد» ضمن شرح ویژگی‌های پزشکیان در عرصه روابط بین‌الملل تلاش می‌کند تصویری از آنچه که پزشکیان به دنبال تحقق آن است، ارائه کند. شکوری‌راد کنشگری پزشکیان در عرصه دیپلماسی عمومی را منحصر به فرد ارزیابی کرده و معتقد است پزشکیان در بزنگاه‌ها می‌تواند ابتکار عمل را به دست گرفته و توجه رهبران سایر کشورها را به خود و ایده‌هایش جلب کند. به اعتقاد این فعال سیاسی، مهم‌ترین پرونده ایران در عرصه

سیاست خارجی، بحث مناسبات ارتباطی با امریکا است. او در عین حال شکل‌گیری ارتباط مستقیم میان ایران و امریکا را با توجه به ویژگی‌های خاص پزشک‌های منتفی ندانسته و معتقد است اگر بستر این رابطه فراهم شود، پزشک‌های ایران از آن امتناع نخواهد کرد.

سفر به نیویورک نخستین تجربه جدی و فراگیر او در شمایل رییس جمهور است. ساعاتی قبل سخنرانی رییس جمهور در مجمع عمومی هم برگزار شد. رویکرد دیپلماتیک دولت پزشک‌های ایران را چطور ارزیابی می‌کنید؟

دیپلماسی در سطح بین‌الملل، شباهت جالبی به برخی رفتارهای بچگانه افراد عادی با هم دارد. روندی که ایده تنش‌زدایی را در سطح بین‌الملل با دشواری‌هایی همراه می‌کند. تصویری از بچه‌هایی که با هم قهر یا کل‌کل می‌کنند و قصد روکم کنی دارند، بعضاً در سطح بین‌الملل هم ظهور و بروز پیدا می‌کند. وضعیتی که باعث می‌شود تنش‌ها، ادامه یافته و چنانچه یک قوه عاقله دخالت نکند، تداوم یابد. امروز دکتر پزشک‌های ایران در عرصه سیاسی و دیپلماسی رویکرد ساده، تخصصی و صادقانه‌ای دارد و آنرا چه در عرصه داخلی و چه در صحنه بین‌الملل ابراز می‌کند. در واقع پزشک‌های ایران به جای اینکه جنبه‌های منفی و تشنج‌زای مسائل را مبنای روابط دیپلماتیک قرار دهد، مبنای بر حسن‌نیت، برادری و احترام متقابل می‌گذارد. رویکردی که افقی تازه را به روی ایران باز می‌کند. علیرغم اینکه بیان دکتر پزشک‌های ایران فاقد پیچیدگی‌های مرسوم سیاستمداران است، اما شاخصه‌هایی دارد که توجه مخاطب را به خود جلب می‌کند. اگرچه هنوز پلن خاصی در مورد سفر دکتر پزشک‌های ایران به نیویورک اعلام نشده است، اما این امکان وجود دارد که همین رویکرد ساده و صمیمی و مثبت‌اندیش به تحقق ایده تنش‌زدایی در سطح بین‌الملل کمک کند. این سفر، نخستین فرصت دیدار رییس جمهور ایران با رهبران کشورهای غربی از جمله مکرون است. معتقدم نوع گفت‌وگو و تعامل پزشک‌های ایران برای مکرون جذاب بوده و تاثیرات مناسبی هم خواهد داشت. فرصت ملاقات‌های دیگری هم در سفر وجود دارد و این فرصت‌ها فضای مثبتی را برای ایران در قلب امریکا ایجاد می‌کند. دکتر پزشک‌های ایران ثابت کرده اگر در موقعیت قرار بگیرد، می‌تواند ابتکار عمل‌های تازه‌ای ارائه کند. نهایتاً این حضور همراه با دستاوردهایی در حوزه تنش‌زدایی برای ایران خواهد بود.

اما همان‌طور که کنشگری داخلی پزشک‌های ایران با موانعی از سوی تندرهای ایرانی مواجه می‌شود، در عرصه بین‌الملل هم طیف‌های تندر وجود دارند که تلاش می‌کنند ایده تنش‌زدایی رییس‌جمهور ایران را به چالش

بکشانند. چگونه می‌توان با این کارتل‌های تندرو در عرصه‌های داخلی و بیرونی مقابله کرد؟

نکته مثبت رفتار دکتر پزشکیان در این است که ایشان معطوف به هدف صحبت کرده و گرفتار حاشیه‌ها نمی‌شود. افراطیون در داخل و خارج کشور تلاش می‌کنند با ایجاد حاشیه، ایشان را از اهدافی که دارند باز بدارند. البته رییس‌جمهور گرفتار این حواشی نمی‌شود. ضمن اینکه در صورت اصرار، حاشیه‌سازان پاسخ‌هایی برخلاف انتظار دریافت می‌کنند. همان‌طور که در کنفرانس رسانه‌ای اخیر دکتر پزشکیان همین اتفاق رخ داد. برخی جریان‌ات و رسانه‌های افراطی در نشست خبری از رییس‌جمهور پرسش‌هایی رادیکال طرح کردند و پاسخی دریافت کردند که انتظار آن را نداشتند. این برخوردها نقطه قوت پزشکیان است. معتقدم در عرصه بین‌المللی هم همین رویکرد دنبال خواهد شد.

اگر قرار باشد مهم‌ترین اولویت‌های دکتر پزشکیان در عرصه بین‌المللی را بیان کنید به چه موضوعاتی اشاره می‌کنید؟ کدام گره‌های بزرگ وجود دارد که باید توسط رییس‌جمهور باز شود؟

مشکل بزرگ ایران، اعتمادسازی است. البته دکتر پزشکیان ظرفیت این اعتماد سازی را دارد، آن‌هم به خاطر رفتار معطوف به هدف (to the point) و صمیمیتی است که پزشکیان دارد. این نوع رفتارها در سفر رییس‌جمهور به عراق عینیت یافت. دکتر پزشکیان در سفر به عراق علاوه بر دیپلماسی رسمی از دیپلماسی خاص خود که دیپلماسی عمومی پویایی است نیز استفاده کرد. او در عراق دستاوردهای بسیاری کسب کرد، صرفاً به خاطر ویژگی‌های شخصیتی خود ایشان. معتقدم در سفر به نیویورک تصویر مثبتی از رییس‌جمهور ایران ارائه می‌شود و این تصویر، کمک می‌کند تا منافع ملی ایران در عرصه بین‌المللی محقق شود.

دولت چهاردهم بر بلندای تجربه‌ای که از دولت‌های اصلاحات و اعتدال در زمینه تنش‌زدایی باقی مانده، کار خود را آغاز کرده است. تاثیر گفتمان دولت اصلاحات بر گفتمان امروز پزشکیان چقدر عمیق است؟

واقع آن است که گفتمان سید محمد خاتمی تاثیر شگرف و فراگیری در جامعه ایرانی گذاشته است. چه موافقان و چه مخالفان خاتمی، اثرات بسیاری از گفتمان خاتمی در حوزه‌های داخلی و خارجی گرفتند. این گفتمان در عرصه داخلی ذیل عنوان اصلاحات و در عرصه خارجی با عنوان گفت‌وگوی تمدن‌ها بروز یافت. دکتر پزشکیان هم وزیر خاتمی بوده و

رویکردهای خاتمی را از نزدیک دیده و تجربه کرده است. فکر می‌کنم به هر حال این دوره‌های مختلف سیاسی که در ایران سپری شده، همگی درس‌هایی را برای سیاستمداران درس‌آموز داشته است. البته پزشکیان ویژگی‌های شخصی و منحصر به فردی دارد که افزودن بر تجربیات قبلی، فرصت‌های خاصی را برای کشورمان ایجاد می‌کند. بنابراین هم دولت آقای خاتمی بر دولت پزشکیان اثر گذاشته و هم شخص پزشکیان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر روسای جمهور مجزا می‌کند.

در تحلیل گفتمان‌های خاتمی و پزشکیان آیا می‌توان گفتمان پزشکیان را تداوم و ترجمان گفتمان خاتمی فرض کرد. آیا می‌توان گفتمان پزشکیان در پرهیز از دعوا و تنش را تداوم ایده گفت‌وگوی تمدن‌ها دانست؟

حقیقت آن است که نمی‌توان گفت، گفتمان پزشکیان ادامه ایده گفت‌وگوی تمدن‌های خاتمی است، چون ویژگی‌های خاص خود را دارد، اما حتماً متاثر از فضای گفتمانی دوران اصلاحات است. گفتمانی که ترجمان تازه‌ای از گفتمان اصلاحات است. گفتمان پزشکیان ذیل عنوان وفاق یا پرهیز از دعوا، هرچند از نظر ظاهری ساده‌تر از گفتمان پیچیده‌ای است که خاتمی در بحث گفت‌وگوی تمدن‌ها ارائه می‌کرد اما هم در عرصه داخلی و هم در عرصه بین‌المللی، کارایی خاص خود را دارد.

معادله مهم سیاست خارجی ایران، بحث رابطه با امریکا است. پزشکیان هفته قبل اعلام کرد ارتباط مستقیم ایران و امریکا محتمل است. این رویکرد از سوی تحلیلگران آوانگارد تشخیص داده شد. نظر شما درباره احتمال ارتباط مستقیم دو کشور چیست؟

شما از لفظ آوانگارد، استفاده کردید، اما من نمی‌خواهم از این لفظ برای موضع دکتر پزشکیان استفاده کنم. واژه‌های مناسب‌تر به نظر من «سادگی و صمیمیت» است. نحوه استدلال دکتر پزشکیان همراه با پیچیدگی‌های تو در تو نیست. او دانسته به صورت ساده استدلال کرده و منطق ساده‌ای را استفاده می‌کند. ویژگی این گفتمان این است که هم به خوبی درک شده و هم مورد استقبال قرار می‌گیرد. مهم‌تر اینکه مخالفان، رقبا و تندروها را آچمز می‌کند، چون ادبیات سیاسی پیچیده‌ای به کار نمی‌برد و خیلی ساده می‌گوید «برای پیشرفت کشور، دعوا نکنید!» چه کسی ممکن است با این ایده مخالفت کند؟ هرچند این گفتمان در ظاهر ساده است، اما ریشه‌های بسیار قطوری در اندیشه دارد و همه‌فهم است. به همین دلیل است که فکر می‌کنم این رویکرد و این گفتمان همراه با دستاورد خواهد بود.

آیا ممکن است این رویکرد، زمینه‌ای برای برقراری رابطه مستقیم میان ایران و امریکا ایجاد کند؟

این امر را منتفی نمی‌دانم. معتقدم پزشک‌های ایرانی از آنچه که شعارش را داده، امتناع نخواهد کرد. اگر اوضاع به نحو مساعدی فراهم شود، دکتر پزشک‌های ایرانی از ایجاد رابطه امتناع نخواهد کرد. عدم امتناع دکتر پزشک‌های ایرانی در شرایطی که بسترهای مناسب وجود داشته باشد، امیدواری‌ها به برقراری رابطه یا بهبود رابطه با امریکا را مستدام باقی می‌گذارد.

۱۴۰۳ ۴ ۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰۰۰ ۰۰۰۰۰۰